

HÍREK

NEMZETKÖZI TÖRTÉNÉSZKONFERENCIA BUDAPESTEN A DUNA VÖLGYI ORSZÁGOK SZEREPÉRŐL A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN

A nemzetközi kongresszusok, konferenciák és symposiumok napjaink tudományos életének számottevő részét alkotják. Jelentőségük nem annyira új gondolatok felvetésében, mint inkább egymás álláspontjának megismerésében s a felmerült vitás kérdések tisztázásában rejlik.

A FIR 1966. október 13—15-i budapesti nemzetközi történészkonferenciája csupán az első követelményt — a vitás kérdések felvetését oldotta meg maradéktalanul. Ez természetesen önmagában is jelentős eredmény. A Duna völgyi országok bonyolult, százados, nacionalista ellentétektől és előítéletektől terhes története, ingadozásuk a második világháború alatt a fasiszta és az antifasiszta koalíció között, a népek felszabadító mozgalmainak sajátos problematikája Európa legújabbkori történetének talán legkevésbé tisztázott és legnehezebben megérthető kérdéseit foglalja magában. A megoldást még az a körülmény is súlyosbítja, hogy a problémák egy részét máig sem tekinthetjük lezártnak, s ezek a túlnyomórészt nacionalista jellegű ellentétek mély nyomot hagynak az egyes történészek tudományos állásfoglalásaiban is.

Am mindjárt hozzá kell tennünk, hogy az érintett nacionalista ellentétek nem robbantak ki élesen a konferencián. A résztvevők — gyakran túlzottan is tisztelve egymás álláspontját — csak ritkán bocsátkoztak vitába egyik vagy másik nézettel, s még a szabad vitában is inkább kiegészíteni, semmint megcáfolni igyekeztek egymás állításait. Jellemző pl., hogy McGack chicagói professzor jószándékú, de még burzsoá szempontból is elavult nézeteket hangoztató hozzászólása — a Szovjetunió politikája és a délkelet-európai felszabadító mozgalmak 1944-ben — sem váltott ki különösebb vitát.

Ez a magatartás kétségtelenül barátságos, megértő légkört teremtett a konferencián, s hozzásegített jó személyi kapcsolatok kialakításához, de egyben megakadályozta a felmerült kérdések tisztázását, s azt eredményezte, hogy a konferencián sem alakulhatott ki szinte egyetlen kérdésben sem egységes álláspont. A referátumok és hozzászólások többnyire egymás mellett hangzottak el, s csak ritkán találkoztak. Sajátságos viszont, hogy ez a párhuzamos vonalvezetés még az egyes referátumokon belül is fellelhető volt. A legtöbb beszámoló a két fő kérdéscsoportot — a kormányok politikáját s a népek felszabadító mozgalmait — külön témaként kezelte, s csak ritkán mutatott rá a kettő között fennálló összefüggésekre.

A fentiek természetesen nem zárják ki, hogy az egyes referátumok önmagukban nem hoztak értékes tudományos eredményeket. Megismertetik a jelenlevőkkel az egyes országokban folyó kutatás jelenlegi állását. Különösen színvonalas referátumot tartott: Boltin (Szovjetunió), aki a Szovjetunió és a Duna völgyi országok népei, valamint kormányai között kialakuló kapcsolatokat ábrázolta sokoldalúan és meggyőző erővel; Colotti (Olaszország), aki az olasz külpolitika balkáni orientációjának egyes fázisait vizsgálta, s közben rámutatott a fasiszta blokk vezető országai között fennálló mélyreható ellentétekre; Broszat (Német Szövetségi Köztársaság), aki a fasiszta koalíció kialakulásának és megszilárdulásának, valamint a bomlás kérdéseinek folyamatát tárta fel tudományos alapossággal s több erősen vitatható megállapítással; végezetül, de nem utoljára Juhász Gyula—Tilkovszky Loránt—Kerekes Lajos közös munkája, a magyar referátum, amelynek nemcsak magas

tudományos színvonala dicséretes, hanem az a törekvése is, hogy minden nacionalista túlzást elkerülve, őszintén és reálisan tárja fel és értékeli a tényeket.

Szorosan vett területünk, a hadtörténetírás, a téma jellegénél fogva némileg háttérbe szorult a konferencián. Az ellenállási mozgalmak történetének feldolgozásánál is inkább bel- és külpolitikai kérdések kerültek előtérbe. Az egyes hadtörténész hozzászólók is többnyire kiegészítették, katonai oldalról alátámasztották a politikai történések következtetéseit. Ennek során több jelentős hadtörténelmi kérdés is felmerült. Kiemeljük Csima János nagy figyelmet kiváltó felszólalását, aki a magyar vezérkar szerepét rendkívül gazdag dokumentációs anyag segítségével elemezte, valamint Gazsi József, Horváth Miklós, Mucs Sándor és Borus József hozzászólását. Nevezettek értékes adalékok szolgáltatásával járultak hozzá a konferencia sikeréhez.

„Verba volant, scripta manent” — tartja a régi latin közmondás. E konferencia eredményei is csak akkor válhatnak igazán maradandóvá, ha legalábbis a referátumokat és a fontosabb hozzászólásokat az utókor számára is közkinccsé tesszük.

R. Gy.